

Știința politică

Autori:

Vasile – Sorin Curpăn

Vasile Curpăn

Cosmin – Ștefan Burleanu

Emilia Mitrofan

Despre ”*știința politică*” am mai discutat în unele dintre lucrările publicate anterior cu ocazia tratării diferitelor instituții și fenomene relative la ”științele politice” sau la ”politologie”.

În prezenta lucrare vom încerca să analizăm teme eterogene relative la știința politică și la subdomeniul relațiilor internaționale, din perspectiva diacronică, istorică.

Așadar, trebuie precizat faptul că ”*știința politică*” reprezintă o parte integrantă a științelor sociale, în genere, iar ”*politicul*” constituie un subsistem al sistemului social global.

Partea cea mai importantă din cadrul științelor politice, fundamentală pentru înțelegerea tuturor științelor politice particulare, o reprezintă ”politologia”, care constituie o veritabilă teorie generală a științei politice.

Politologia, prin excelență, are ca obiect de studiu *domeniul politic*, acesta constituind cadrul în care se desfășoară viața oamenilor, într-un mod organizat, având ca finalitate satisfacerea unor interese: individuale, de grup social, general, naționale, economice sau, după caz, politice.

Politica este inerentă materiei umane fiind o manifestare, o obiectivare a politicului. Această manifestare are un caracter istoric, fiind variabilă în timp.

Spre deosebire de politică, politicul este identic în sine și eteru fiind un element constitutiv al rezistenței umane și sociale. Cu alte cuvinte, politica constituie un aspect fenomenologic, variabil în raport cu politicul care constituie elementul invariabil. De aici rezultă că în relația dintre politic și politică intervine diferența dintre obiectiv și subiectiv.

Politicul reprezintă aspectul, fenomenul obiectiv al unei realități sociale, în timp ce politica constituie o activitate specific umană, conștientă, eminentemente subiectivă, având ca scop permanenta transformare a structurilor politice.

Dintre toate ramurile Științei politice în cadrul demersului nostru ne vom axa pe teoria generală a științelor politice, denumită politologie, întrucât aceasta are menirea de a generaliza toate legitățile acestui domeniu al cunoașterii umane și datorită faptului că politologia studiază, în totalitate, procesele și fenomenele specifice ”științelor politice”.

Ce este politologia?

Așa cum în Științele Juridice există Teoria generală a Dreptului, în științele politice există Politologia. Acestea sunt științe generale, care înmagazinează, sub aspect sintetic, totalitatea cunoștințelor, teoriilor, concepțiilor din Drept respectiv din Știința Politică.

Așa cum am precizat anterior politologia reprezintă o știință relativă la domeniul politic.

În lucrările noastre anterioare am argumentat corelația dintre Drept, Istorie, Economie, pe de o parte, și Știința politică, pe de altă parte. Astfel, în lucrarea ”Fenomene juridice și politico-etice” am subliniat legăturile, corelațiile subsistemului politic și a celui juridic în cadrul sistemului societal global, adică legăturile dintre științele juridice și cele politice prin prisma influențelor exercitate de acesta asupra societății în ansamblu. De asemenea, au fost analizate multiple teorii cu privire la ”preeminența” unei științe asupra celeilalte.

Revenind la chestiunea pusă în discuție precizăm că domeniul politic – ca subdomeniu al vieții sociale – este studiat atât de politologie cât și de științele politice particulare: știința statului; știința partidelor politice, sociologie politică, antropologie politică, geopolitică, doctrine politice, teoria relațiilor internaționale, etc. Totodată domeniul politic este analizat și de alte științe sociale: știința dreptului, istoria, sociologia generală, etc.

Dintre toate științele politice, politologia constituie știința care analizează legile generale ale politicului. Acest aspect – punctat anterior – determină anumite funcții pe care această teorie generală a domeniului politic și le asumă, respectiv:

- * Funcția cognitivă sau explicativă prin intermediul căreia se înțeleg fenomenele politice, în ansamblul lor, se asigură o interpretare unitară și veridică a acestor fenomene;
- * Funcția prospectivă are ca scop descifrarea tuturor tendințelor pe care le posedă fenomenele politice;
- * Funcția axiologică se referă la evaluarea fenomenelor politice și constituie o veritabilă ”scală de valori” pentru aceste fenomene.

Scopul suprem al tuturor științelor politice și deci și al politologiei îl reprezintă o relevare cât mai obiectivă a realității. Așa fiind, politologia tinde spre identificarea și conturarea adevărilor și a constantelor domeniului politic.

Diagnozele conținute în diversele demersuri politologice trebuie să se fundamenteze pe obiectivitate și pe adevăr. Numai astfel se vor putea realiza potențiale previziuni corecte și se pot identifica soluții viabile la diferitele problematice generate de fenomenele politice.

Domeniul politic se prezintă din punct de vedere politologic sub trei mari instituții: ***sistemul politic; acțiunea politică și gândirea politică.***

Vom încerca să punctăm câteva idei referitoare la fiecare dintre aceste adevărate ***instituții*** – ***fenomene*** ale politologiei.

Capitolul I: Sistemul politic

Sistemul politic este o parte componentă a sistemului social (societar) global. În identificarea sistemului politic și a rolului acestuia în sistemul societal global trebuie să reținem că el se raportează la elementele de organizare și de conducere a vieții sociale, a societății.

Corelația de la genul proxim la diferența specifică, sau de la întreg la parte, existentă între ”sistemul social (societar) global” și ”sistemul politic” pune în discuție necesitatea explicării noțiunilor utilizate.

În esență, sistemul social (societar) global este reprezentat de societate. Societatea se prezintă ca o ”ființă socială” datorită faptului că este alcătuită din oameni, care interacționează și

comunică între ei. Sistemul societal global prezintă mai multe elemente aflate în interacțiune reciprocă, alcătuind un tot unitar.

Sistemul politic – constituie un subsistem al sistemului social global care cuprinde relațiile politice, instituțiile politice și cultura politică.

Sistemul politic – are menirea de a asigura organizarea, funcționarea și conducerea societății.

Ca subsistem al sistemului social global, **sistemul politic** interacționează cu alte subsisteme, creind în ultimă instanță o relație de dependență și de influență în raport cu celelalte subsisteme ale sistemului social global.

Societatea este viabilă doar dacă sistemul politic este bine structurat și este apt să răspundă exigențelor privind conducerea acesteia.

O chestiune de importanță capitală se referă la conținutul și structura sistemului politic.

De altfel, analizând structura implicit sunt analizate și componentele sistemului politic. Acestea sunt următoarele: **relațiile politice, instituțiile politice și cultura politică**.

Să analizăm, succint desigur, fiecare element component al sistemului politic.

Relațiile politice – constituie o parte a relațiilor sociale. Este vorba de acele relații, raporturi care, prin natura lor au ca scop organizarea, funcționarea și conducerea societății.

Este evident faptul că relațiile politice se stabilesc între comunitățile umane, între grupurile sociale, sau între indivizi, priviți în mod singular.

Relațiile politice, având un caracter organizat, se obiectivează prin intermediul instituțiilor politice, sau, după caz, se manifestă prin platforme sau programe politice.

Atât instituțiile politice cât și programele sau platformele politice au ca obiectiv central organizarea, funcționarea și conducerea societății. Rezultă, în mod logic, că relațiile politice se centrează în raport cu **puterea politică**. Aceasta întrucât puterea politică reprezintă ”cheia de boltă” în conducerea societății.

Concret, relații politice se stabilesc între partide politice, între instituții politice, între cetățenii statului și organele puterii de stat (puterea de stat fiind o putere eminamente politică); relațiile între partidele politice și ”puterile” constituite în stat și chiar relații între statele lumii.

Instituțiile politice – sunt și ele o parte componentă a sistemului politic, privit ca subsistem al sistemului social global.

Instituțiile politice, prin însăși natura și rolul lor, constituie ”un barometru” în privința gradului de organizare politică a societății, la un moment dat, determinat, pe scara istoriei.

Dintre instituțiile politice cea mai veche și cea mai importantă, fiind fundamentală pentru însăși existența societății, este **statul**.

Desigur, când ne referim la stat avem în vedere întregul ansamblu de organe etatice.

Alte instituții politice sunt reprezentate de: grupurile de presiune, partidele politice, ș.a.

Cultura politică – reprezintă tot o componentă a sistemului politic. Aceasta se referă la modul în care organizarea, funcționarea și conducerea politică a societății se reflectă în conștiința oamenilor.

Cea mai mare parte a culturii politice este reprezentată de doctrinele și de ideologiile politice.

Punctarea celor trei elemente structurale ale sistemului politic relevă faptul că acestea se află într-o intimă corelație datorită faptului că toate aceste componente au o finalitate comună, concretizată în funcționarea normală și eficientă a sistemului politic.

Scopul sistemului politic este realizat prin **funcțiile acestuia** care deși sunt proprii tuturor sistemelor politice, ele pot varia în raport de condițiile istorice sau de zona geografică în care statele sunt situate. Diferențierea se raportează doar la conținutul concret al acestor funcții și la formele prin care ele se manifestă.

Totodată funcțiile sistemului politic depind – ca mod de realizare – de tradițiile politice ale societății organizată în stat precum și de dinamica relațiilor internaționale.

Toate funcțiile sistemului politic – privit în abstracțiunea sa – au ca obiectiv central eficientizarea funcționării acestuia. Între funcțiile proprii sistemului politic, nominalizăm următoarele:

* **Funcția de menținere și de adaptare a sistemului.** Se referă la prezervarea sistemului politic ceea ce nu exclude și transformarea acestuia prin receptarea unor noi relații politice sau a unei culturi politice novatoare;

* **Funcția de conversie politică.** Se raportează la necesitatea implementării în practica politică a idealurilor membrilor societății. Reglarea ”raportului de forțe” dintre cele trei ”puteri” constituite în stat (legislativă, executivă și judecătorească) pentru asigurarea separației ”puterilor” etatice constituie un exemplu elocvent.

* **Funcția de extracție.** Se materializează, de principiu, în aptitudinea identificării și utilizării resurselor umane și materiale din cadrul societății, în scopul funcționării eficiente a sistemului politic.

* **Funcția de reglementare.** Are un caracter quasinormativ și se circumscrie activităților desfășurate de componentele structurale specializate ale sistemului politic în vederea controlării conduitelor politice manifestate de grupuri umane sau de indivizi.

* **Funcția de mobilizare a resurselor politice.** Implică aptitudinea sistemului politic de a identifica aceste resurse și de a le orienta în scopul îndeplinirii obiectivelor. Important este ca sistemul politic să constate dacă aceste resurse politice sunt suficiente sau, dimpotrivă, limitate și să aibă voința de a suporta toate cheltuielile legate de crearea acestei resurse extrem de necesare.

* **Funcția de identificare a scopurilor și a sarcinilor sociale.** Atât scopurile cât și sarcinile sociale se regăsesc în actele normative programatice care trebuie să fie în concordanță atât cu voința guvernanților cât și cu interesele legitime ale celor guvernați.

* **Funcția de integrare a tuturor elementelor societății.** Această funcție se referă la necesitatea integrării grupurilor sociale, indiferent de poziția socială ocupată, a tuturor indivizilor care compun societatea, în angrenajul mecanismelor politice.

Desigur, aceasta se realizează gradual, în etape, în raport de nivelul de educație al indivizilor.

Corelația dintre sistemul politic și regimul politic

Regimul politic constituie obiect de preocupare științifică atât pentru politologi cât și pentru alte categorii de cercetători social-umaniste: juriști, sociologi, filosofi, etc.

Practic, prin intermediul regimului politic se relevă **modul concret factual de organizare și de funcționare a sistemului politic** precum și de constituire a organelor de conducere etatice.

Atunci când organele de conducere ale societății organizată în stat se formează fără acceptul guvernaților, a cetățenilor, vorbim despre regimuri politice dictatoriale. Dimpotrivă, dacă organele de conducere constituite au la bază consimțământul guvernaților, atunci aceste regimuri politice sunt democratice.

Puterea politică

Grecii au fundamentat și au impus termenul ”*politică*” dar romanii au creat conceptul fundamental de ”*putere*”.

Puterea politică constituie elementul central, fundamental al politicii.

Dar ce reprezintă puterea? Puterea constituie, spre exemplu, aptitudinea unei persoane fizice de a-și apropia un bun, un obiect care nu se află în posesia/proprietatea sa.

De la acest aspect intuitiv putem aprecia că puterea constă într-un raport de interdependență, materializat prin capacitatea unui actor social de a influența conduita altui actor social. Ca atare, puterea politică reprezintă tot o relație de influențare, de interdependență, concretizată în raporturile de dominație – supunere sau în relație de comandă – ascultare.

În cadrul manifestării puterii politice etatice se realizează distincțiile între guvernanți și guvernați precum și între societatea politică și societatea civilă.

De principiu, influența, forța, dominația guvernanților se realizează fără contrareacții datorită legitimității clasei guvernante. Alteori, puterea este impusă prin forță dar numai în situații de criză profundă la nivel social asociată cu încălcarea fățișă și nemijlocită a legislației.

Pentru a-și juca rolul său în societate, puterea politică se folosește de multiple mijloace: de ordin politic și ideologic, social și economic.

Puterea politică reprezintă un concept static care se dinamizează prin evoluția impunerii propriei voințe în cadrul societății. Numai în acest mod puterea politică își poate asigura funcționalitatea și stabilitatea. Capacitatea puterii politice de a-și impune voința în societate definește ***autoritatea politică*** sau ***autoritatea politico-etatică***.

Așa fiind, forma dinamică de manifestare concretă a puterii politice este reprezentată de autoritatea politică.

În acest punct al discursului o întrebare apare ca fiind legitimă: care este raportul dintre forța puterii publice și autoritatea politică??

Răspunzând la această interogație afirmăm faptul că forța puterii politice este sporită numai dacă autoritatea politico-etatică se realizează preponderent prin convingere. Autoritatea politică, în starea sa idealistă, ar presupune obținerea supunerii, ascultării din partea tuturor actorilor sociali, fără a întrebuița constrângerea.

Deci, autoritatea politică impune puterea prin convingere, verificându-și viabilitatea prin capacitatea puterii de a dobândi ascultare de bună voie, fără constrângere politico-etatică.

Conceptul de ***legitimitate politică*** presupune exercitarea puterii politice ca urmare a unui ”pact” încheiat între guvernanți și guvernați.

Cetățenii recunosc puterii politice dreptul de a guverna societatea. Tocmai legitimitatea politică asigură autoritatea puterii politice.

Trebuie să înțelegem puterea politică ca fiind o forță latentă care se manifestă doar în mod excepțional când sunt înfrânate prescripțiile legale.

Etimologic, legitimitatea politică înseamnă că autoritatea politică se exercită conform legii.

Influența politică constituie un ansamblu de acțiuni politice întreprinse în mod conștient pentru formarea sau pentru schimbarea comportamentelor politice adoptate de membrii societății civile.

La rândul său, **prestigiul politic** definește o apreciere, de regulă pozitivă, de care se bucură un organ politic sau o persoană publică politică datorită activității pe care o desfășoară sau din cauza valorilor sociale pe care le promovează.

Așa fiind, prestigiul politic se află în strânsă corelație cu ”**puterea politică**”, ”**autoritatea politică**” și respectiv ”**legitimitatea politică**”.

Ontologic vorbind **puterea politică** fiind o relație, un raport între autori sociali, se concretizează în activitatea politică de conducere a societății umane. Concret **puterea politică** se manifestă în raportul dintre cei care domină (guvernanții) și cei care se supun (guvernații).

Sub aspect obiectiv, material, puterea – generic vorbind – reprezintă în succesiunea de reglare și de integrare a indivizilor care compun societatea. Aceasta implică ordonarea conduitelor membrilor societății civile și – la nevoie – corijarea comportamentelor adoptate de membrii societății.

Din punct de vedere subiectiv dependența din cadrul raporturilor de putere politică nu trebuie concepută în mod absolut. Altfel spus, influențarea reciprocă a comportamentelor și a acțiunilor se realizează într-o marjă de libertate de acțiune a actorilor politici.

Relația politică nu este și nici nu trebuie privită ca o influență într-un singur sens, de la guvernanți la guvernați. Dimpotrivă, actorul politic dominant nu poate face abstracție de voința și de acțiunile societății civile. În epoca contemporană în locul impunerii brutale a voinței guvernanților se utilizează pe scară largă alte mijloace: tatonarea partenerilor politici; tranzacția politică; competiția între actorii politici; etc.

În cadrul puterii politice se includ mai multe entități, fie etatice, fie neetatice: statul, cu cele trei ”puteri” ale sale – legislativă, executivă și judecătorească; partidele și alte organizații cu caracter politic, care au aptitudinea de a asigura conducerea politică a societății; mijloacele de informare în masă, care joacă un rol fundamental în adoptarea unor comportamente politice atât de către societatea civilă cât mai ales de clasa politică.

În doctrina politică se recunoaște **puterii** multiple funcții:

* **Funcția programatică** – constă în elaborarea programelor directoare în baza cărora actorii trebuie să acționeze;

* **Funcția organizatorică** – reprezintă aptitudinea puterii de a stabili formele de organizare cele mai adecvate în scopul îndeplinirii programului director;

* **Funcția ideologică** – se relevă în capacitatea influențării, a educării cetățenilor conform valorilor promovate prin programul director. Această funcție are rolul de a asigura acceptarea din convingere a deciziilor adoptate de către factorii dominanți. Desigur, acceptarea trebuie să se manifeste din partea guvernanților, a societății civile.

* **Funcția coercitivă** – rezidă în capacitatea utilizării constrângerii în vederea alinierii indivizilor la o acțiune conformă cu deciziile adoptate sau constă în aptitudinea entității politice de a exprima orice împotrivire la deciziile adoptate.

* ***Funcția de control*** – presupune supravegherea activă a modului de respectare a deciziilor adoptate precum și luarea de măsuri în scopul atingerii obiectivelor.